

ПАСЬЛЯСЛОЎЕ

Здавалася б, няма неабходнасці ў пасъляслоўі ці ў глумачныі таго, што сказана. І тым ня менш, зыходзячы на тое што з разуменьня чалавечай прыроды, а хутчэй зь веданьня прапагандысцкіх мэтадаў вялікадзяржаўнай рэсейскай палітыкі, якая на новым узроўні доўжынца ў межах былога савецкай імперыі, варта сказаць яшчэ раз пра нязвыклую для палітыканай съведамасці ситуацыю.

Беларусы-адраджэнцы розных съветапоглядаў, розных партый і накірункаў супрацоўнічалі пад акупацыямі між сабой, і працавалі ў адно — дзеяя волі і незалежнасці Беларусі. Беларусь была для іх — найвышэйшым. Іх аб'ядноўала агульнае беларускае перакананыне, разуменьне таго, што пад акупацыяй не існуе „сацыялісту”, „кансерватору” ці „дэмакрату”. Партынныя дакtryны тут ня маюць значэння, бо яны нерэальныя, неажыццяўляльныя, пакуль несвабодная, акупаваная Бацькаўшчына.

Найперш трэба здабыць незалежнасць, павінна быць вольная Айчына і свая дзяржава. Толькі тады ўзынікае сэнс у дэмакратыі і звест у партыйнай сістэме. Тыпова і заканамерна, што адраджэнец Антон Шукелойц — пасълядоўнік сялянскага сацыялізму (СР), непрыхільнік камунізму, прыяцель габрэй, дабрадзеец хадэкаў і пабожны католік — знаходзіў паразуменыне з усімі дзеяя шчасця вольнай Беларусі.

Расейская камуністычная ўлада ў СССР базавала свою ідэалігічную палітыку на цярпеннях і перамозе ў 2-й Сусветнай вайне. Пропаганда давала вывернуты, аднабаковы і ў шмат якіх аспектах сфальшаваны вобраз вайны. У людзей выхоўваўся жах перад вайной з Захаду, каб яны трymаліся за савецкую ўладу, за СССР і акупацыю КПСС, як за панацю ад гэтага жаху, зв якога і нарадзілася савецкая псіхалёгія — „абы вайны не было”.

Уё беларускае, вольнае, нацыянальнае, што не ішло тады поруч з савецкай палітыкай (у тым ліку і размова па-беларуску) аб'яўлялася „нацысцікі”, „фашистыкі”, а беларускія дзеячы

і змагары — „зраднікамі Радзімы”, „прыслужнікамі фашистаў”.

Тут выяўлялася цынічная мэтодыка пропагандысцкай вайны супраць беларускай нацві.

Фактам ёсьць тое, што гэтая пропаганда і перакручванье падзеяў і ацэнак 2-й Сусветнай вайны атручіла галовы цэлым пакаленьнем беларусаў. Вынікі яе трываюць па сёньняшні дзень.

У адным з інтэрв'ю доктар *Юры Туранак* папулярна растлумачыў гэтакім людзям, што „калябарацый называюць супрацоўніцтва з ворагам на шкоду сваёй дзяржаве і народу. Але *асноўнай мэтай беларускіх нацыянальных дзеячоў было стварэнне перадумоваў для аднаўлення ў спрыяльны момант ліквідаванай бальшавікамі дзяржаўнасці*. Першачартовай задачай лічылася абуджэнне нацыянальнай съведамасці народу, арганізацыя беларускай адміністрацыі і войска. Такія памкненыні былі непрымальнімі для Савецкага саюзу, яны ігнараваліся ягонымі саюзынікамі — ЗША і Вялікай Брытаніяй, а таксама польскім эміграцыйным урадам, зацікаўленым ў аднаўленні Рыскай дамовы і ў падзеле Беларусі.

Спрабы нацыянальных дзеячоў аднавіць нацыянальную дзяржаву, якая павінна была забясьпечыць інтэрэсы беларускага народу, ніяк нельга лічыць калябарацый у вышэй акрэсленым сэнсе. Іхнія стаўленне да Нямеччыны можа трактувацца як нармальная супрацоўніцтва ў галіне палітыкі. Такое супрацоўніцтва было ж прыймальнім для СССР у 1939-41 гг., калі яно адпавядала ягоным інтэрэсам.”⁴

Калябарамі былі якраз шматлікія беларускія кіруючыя камуністы, гэтыя малафеевы ды машэравы, сакаловы ды сылоньковы, якія нішчылі беларускую мову, школу, ідэі свабоды і працавалі Беларусь Маскве. Нават на мове размаўлялі маскоўскай.

Факты паказваюць, што беларускія адраджэнскія дзеячы і супраціўленцы ня толькі

палітычна супрацоўнічалі зь немцамі дзеля Беларусі, але адначасна і змагаліся зь імі, пра што съведчыць стварэнне беларускага падполья („Незалежніцкай Партыі”), ратаванье габрэй, закладваньне (незалежна ад немцаў) беларускай агентуры ў савецкіх партызанах і нямецкай СД, супраціўленыне нямецкай пацыфікацыі беларускага насельніцтва і інш. Пра гэта съведчыць таксама і зынішчэнне нямецкім ворганамі беларускіх дзеячоў, якія супрацоўнічалі зь немцамі, бо СД і СС, безумоўна, здагадваліся і, верагодна, што ведалі пра існаванье беларускага нацыянальнага падполья.

Дзейнасьць беларускіх адраджэнцаў за часы нямецка-фашистскай акупацыі – гэта быў высокі і складаны ўзорень дзейнасьці. Іхняя справа была сапраўдным подзвігам дзеля Беларусі. Шлях іхны устаны ахвярамі і адзначаны героямі.

Я размаўляю з дзісяткамі гэтых людзей – беларускімі афіцэрамі, жаўнерамі, навукоўцамі і культурна-асветнымі дзеячамі. І усе яны адзначаюць, што ў акупацыйны перыяд 1941–1944 гг. на Беларусі быў самы высокі ўздым нацыянальной

адраджэнскай актыўнасці і беларускай лучнасці змагароў, асабліва сярод моладзі.

* * *

Нічога на мусіць зынікнуць бяссыледна і нічога на згіне ў памяці людзей, што асьвечана любовяй да народу і роднай зямлі. Існуе вышытая справядлівасць, і рана ці позна – яна мусіць адкрыцца дзеля працягу прауды.

Ідеалёгія беларускага Адраджэння існуе ў партыях і ўзыышаеща над партыямі. Бо Адраджэнне для адраджэнцаў – гэта пасьвячэнне для Беларусі. Наша гісторыя пацвердзіла існаванье такой рэальнасці. Наша жыццёв ё выявіла такіх людзей.

* * *

— Ну, што чуваць на Беларусі? – кожны раз пытает мене Антон Шукелойць, як прыязджают з Варшавы. Ці жыве Беларусь?

— Жыве Беларусь! И будзе жыць! ■

(Нью-Ёрк, кастрычнік 2001 – верасень 2003 гг.)

Пагона